

## **5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása**

Sámson vár néven ismert Árpád-kori földvár Paulovics András 1789-es térképén szerepel, korábbi források nem említik. Kovalovszki Júlia, dobozi származású régész 1964-ben végzett ásatásai alkalmával meghatározta a vár kiterjedését.

A Sámson vár két részből áll: a belső vár egy kb. 80 m x 100 m-es kiterjedésű, lekerekített sarkú, háromszög alakú terület, amely a Holt-Körös egyik természetes kanyarulatának védett zugában helyezkedik el. A külső vár sáncai a belső vártól keletre találhatók, egy kb. 200 m x 100-200 m-es területen. Kovalovszki Júlia az egyik ásatási szelvényében egy kaputorony maradványait tárta fel, amely a döngölt földből készült sáncon történő átjárást biztosította. A kaputorony helyén 2006-ben hitelesítő régészeti feltárássra került sor Dr. Béres Mária és Liska András régészek vezetésével. Az ásatás eredményeként sikerült megtalálni a Kovalovszki Júlia által dokumentált kaputorony korábban ismeretlen részletét, és adatokat gyűjteni a sánc szerkezetéről. A 10-11. században a sánctól rétegenként döngölt sárga, homokos agyagból építették, belső cölöpszerkezet nélkül. A sánc vállán paliszádfal futott végig, amely kihegyezett végű cölöpökből állt. A cölöpök között sövényfonat helyezkedett el, amelyet építői, hogy tartósabbá tegyék, sárral betapasztottak. A 13-14. században, több generációval a sánc első építési periódusa után, az eredeti sánctól megmagasították, és a szélességét is megnövelték.

A korabeli falvak lakossága, különösen az Árpád-kor korai szakaszában refúgiumként, alkalmi menedékhelyként használhatta a Körös védett zugában megépített Sámson várat. A 13-14. században átépített földsánc későbbi használatáról nincsenek adatok, de az évszázadokon keresztül erdővel borított építményről született legendák jelzik, hogy a várat mindig számon tartották a doboziak.

Egy népmonda szerint a vár neve egy Sámson nevű rablóvezérhez köthető. A török időkben Sámson nevű rablóvezérnek volt itt a rejtékhelye, aki a törököknek sok kárt tett, és közülük sokat megölt. A föld alatt volt egy mély pincéje, s oda hordta a kincseit. Ebben a föld alatti pincébe azonban csak egy, a Körös-parton nőtt csonka fűzfa üreges derekán keresztül lehetett bejutni.

## **6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett**

Doboz határában épült egy kicsiny, korai földvár, a Sámson vára. Ennek a sáncvárnak állít emléket a helyén felállított kaputorony. Doboz nagyközség Sámson várához ökoturisztikai ismeretterjesztő útvonalat létesített korábban. Ez a vár a településen élők számára jelentős eszmei értéket képvisel. A település turisztikai vonzerejéhez hozzájárul.